

XVII. fejezet

Fókuszban az ellátásbiztonság és az egészségvédelem – Covid-válság egy gyógyszeripari szereplő szemszögéből

Bevezetés

A globális koronavírus-járvány a gazdasági élet minden szereplőjét korábban nem látott kihívások elé állította. Bár a gyógyszeripar általában kevésbé kitett a gazdasági ciklusoknak, a Covid-válság negatív hatásai a mi szektorunkat, így benne a Richtert sem kerültek el. Az alábbiakban a társaság rövid bemutatása mellett arról adunk áttekintést, hogy milyen szektorspecifikus problémákkal szembesültünk a válság következtében, és milyen intézkedéseket hoztunk a járvány hatásainak enyhítésére. A pandémia elleni védekezés továbbra is folyamatos, napi szintű feladatot jelent valamennyiünk számára, ezért a válságra adott, alábbiakban bemutatott válaszok is folyamatosan formálódnak és bővülnek. Ennek megfelelően az intézkedések és tapasztalatok átfogó kiértékelése is a jövő feladata lesz.

A Richter Gedeon Nyrt. bemutatása

Globális, magyarországi központú multi

A Richter az egyetlen olyan hazai, a nemzetközi piacokon is meghatározó gyógyszer-cég, amely külföldi szakmai befektető nélkül, magyar irányítással működik. Ennek megfelelően a vállalatvezetés a döntéseket a magyar nemzetgazdaság érdekeit szem előtt tartva hozza meg. A hazánkban 6 ezer főt foglalkoztató Richter Magyarországon folytatja kutatási tevékenységét, itt valósít meg beruházásokat, fizet adót. Nyeresége 90 százalékát külföldön termeli meg és belföldre forgatja vissza, hozzájárulva hazánk versenyképességének növeléséhez. A Richter nemzetgazdasági hozzájárulása 2020-ban közel 121 milliárd forintot tett ki osztalék, adók, beruházások, valamint kutatás-fejlesztési ráfordítások formájában.

Eredeti kutatás

A vállalati stratégiában az innováció mindig meghatározó szerepet játszott, különös tekintettel az originális gyógyszerek kutatására és fejlesztésére. A Richter 1200 főt meg-

haladó kutató-fejlesztő bázisával Közép-Kelet-Európa legjelentősebb gyógyszerkutatási központja. A társaság árbevételének évente kb. 10 százalékát költi kutatás-fejlesztésre, 2020-ban csaknem 53 milliárd forintot. A Richter alapítása óta több mint tíz eredeti készítményt adott a magyar gyógyszeriparnak. A Richter eredeti gyógyszerkutatása hagyományosan a központi idegrendszer betegségeiben hatékony gyógyszerek felfedezésére és kifejlesztésére irányul.

A Richter eredeti kutatási tevékenységének kiemelkedő eredménye a cariprazine nevű antipszichotikum, az első olyan magyar fejlesztésű originális készítmény, amelyet az Egyesült Államok piacán is bevezettek, és amely blockbuster termékévé vált (azaz árbevétele a bevezetést követő harmadik évben meghaladta az egymilliárd dollárt). A molekulát a Richter kutatói a 2000-es évek elején fedezték fel, majd a Forest Laboratorieszal (később Actavis, Allergan, majd Abbvie) közösen fejlesztették tovább. A cariprazine sikere nemcsak a Richter, hanem a magyar gyógyszeripar és orvostudomány szempontjából is történelmi jelentőségű.

A készítmény ma a leggyorsabban terjedő orális antipszichotikum az Egyesült Államokban, és 2019-ben a kiskereskedelmi forgalmi adatok alapján – a 174. helyen – bekerült a világ 200 legkeresettebb gyógyszere közé. A készítményből az Abbvie árbevétele az USA piacán 1,4 Mrd USD, és ebből a Richter 257 millió USD royalty bevételre tett szert 2020-ban. A termék magas szellemi hozzáadott értékét Innovációs Nagydíjjal ismerték el, valamint elnyerte az Év gyógyszere 2019 címet is. Németországban a Galenus von Pergamon Díj szakellátás kategóriájában bizonyult a legjobbnak 2019-ben mint az év egyik kiemelkedő innovációja.

Nőgyógyászat

A nőgyógyászati terápiás területen a társaságnak több évtizedre visszanyúló tapasztalata van. A folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően ma már mindazon vállalatok közül, amelyek világszerte nőgyógyászati termékekkel foglalkoznak, a Richter rendelkezik az egyik legszélesebb termékválasztékkal, beleértve a korszerű fogamzásgátló tablettákat és eszközöket, sürgősségi fogamzásgátlókat, hormonpótló és csonttritkulás elleni készítményeket, a női fertilitást elősegítő, valamint fertőzés elleni és méhmióma kezelésére szolgáló szereket.

Biotechnológia

A biotechnológiai úton előállítható gyógyszerkészítmények alkalmazása a világ gyógyszerpiacainak leggyorsabban növekvő szegmense. A Richter vezetősége 2006-ban hozott stratégiai döntést arról, hogy belép erre az új területre. Mára bakteriális és élesztőalapú (Richter-Helm Biologics, Németország), valamint emlőssejtes fejlesztéseket lehetővé tevő üzemmel és gyártókapacitással (Debrecen) rendelkezik. A társaság célja egy olyan komp-

lex és versenyképes termékvonallá létrehozása, amelynek segítségével magas hozzáadott értéket képviselő készítményekkel bővítheti termékportfólióját. A megcélzott terápiás területek: a reumatológia, az oszteoporózis, a nőgyógyászat és az onkológia. Első saját fejlesztésű bioszimiláris termékét, a csonttritkulás kezelésére szolgáló teriparatide-ot 2019 augusztusában vezette be Európában.

Nemzetközi jelenlét

A Richter a legnagyobb magyar gyógyszergyártó: 5 világrészre kiterjedő piachálózattal, 29 képviseleti irodával, 41 kereskedelmi és marketingvállalattal. Tevékenységét 5 leány- és közös vállalat támogatja a gyártás területén. Hazai piacán kívül a világ több mint száz országába szállít hatóanyagokat és késztermékeket.

A társaság széles körben ismert márkanévvel és jól kiépített értékesítési hálózattal rendelkezik Magyarországon, Közép-Kelet-Európa, valamint a FÁK országaiban, és a 2010-es évektől kezdődően Nyugat-Európában, Kínában, valamint Latin-Amerikában is közvetlen piaci jelenlétet épített ki. Az USA-ba a Richter stratégiai együttműködési szerződések és hosszú távú szállítási megállapodások keretében szállít termékeket partnerei számára. Árbevételének több mint 90 százaléka exporttevékenységének eredménye. Legnagyobb piacai: Oroszország, Amerikai Egyesült Államok, Lengyelország, Németország, Kína, Ukrajna és Románia.

A Richter története

Alapító

A magyar gyógyszeripar korai történetének egyik kiemelkedő alakja volt Richter Gedeon, akinek a 20. század elején kezdődő pályafutása rövid időn belül sikertörténetté vált.

Az ifjú Richter Gedeon gyógyszerészdiplomája megszerzését követően nyugat-európai tanulmányúton szerzett tapasztalatokat a gyógyszerészet és a gyógyszergyártás területén. Hazatérése után 1901-ben megvásárolta Budapesten az Üllői út 105. alatti – a Richter Gedeon Nyrt. tulajdonában napjainkban is működő – Sas patikát, ahol kisüzemi gyártással is foglalkozott. Az itt előállított első gyógyszerek láz- és fájdalomcsillapítók, valamint fertőtlenítő- és életmentő szerek voltak, amelyek közül a legismertebb a ma is használatos Kalmopirin lett. Első készítményét, a mellékvesekéreg-hormon kivonatát (adrenalin) tartalmazó Tonogen suprarenalét is mindmáig használják a gyógyászatban.

Sikerei hatására, valamint látva, hogy a gyógyszerészeti gyógyszerkészítés ideje lejárt, Richter az elsők között alapította meg a nevét viselő gyárat 1907-ben, Kőbányán. Hamarosan az élvonalbeli nemzetközi szállítók között tartották számon, kutatási eredményeit pedig jól mutatja, hogy az I. világháború kitörésének évében már 28 szabadalom volt a birtokában.

Richter Gedeon nemcsak sikeres kutató, hanem kiváló menedzser, vállalatvezető is volt. Cégét 1923-ban családi részvénytársasággá alakította, és szerteágazó nemzetközi kapcsolatait felhasználva hatékony exporttervet dolgozott ki. Az 1930-as évek végéig hetven országra kiterjedő képviseleti hálózatot hozott létre, és tíz külföldi leányvállalatot alapított, közülük többen jelentős gyógyszeralapanyag-gyártás is folyt. A Richter Rt. ekkorra az egyik legjelentősebb magyar külkereskedelmi vállalatává fejlődött.

Richter sikeres pályafutásának végül a II. világháború eseményei vetettek véget. Zsidó származása miatt 1942-ben vezérigazgatói tisztségétől meg kellett válnia. Hazáját nem hagyta el akkor sem, amikor lehetősége volt rá, és ezért a döntéséért életével kellett fizetnie. 72. életévében, 1944 decemberében a nyilasok a Dunába lőtték.

Túlélés

A háború derékba törte a vállalat fejlődését. Az import ellehetetlenülése egyre nagyobb mértékben akadályozta a termelést, a társaság elvesztette nyugat-európai exportpiacait és leányvállalatait. Kelet felé nyitott, és az 1950-es évek elejétől teljes erővel folytatta az eredeti gyógyszerek kutatását. A gyárat államosították, a neve 1951-től Kőbányai Gyógyszerárugyár lett. Az 1960-as évektől a Szovjetunió vezető szállítója volt, az 1970-es évektől pedig egyre nagyobb lett a nyugati export is.

A sikeres újrakezdésben meghatározó szerepe volt Pillich Lajosnak, aki műszaki igazgatóként 1938-tól 1976-ig tevékenykedett, majd 1990-től a részvénytársaság elnöke, 1999-től örökös tiszteletbeli elnöke lett. Ő volt az, aki e sorsdöntő időszakban új, tehetséges kutató- és műszaki gárdát kovácsolt össze, aminek eredményeként sikeres innovatív kezdeményezések sora születhetett, illetve neki köszönhető többek között a szteroid termékcsalád kialakítása is.

Hasonlóan fontos szerepet játszott a társaság életében az 1957 és 1985 között vezérigazgatói pozíciót betöltő dr. Varga Edit, aki felismerte, hogy az adott körülmények között az egyetlen komoly kiugrási lehetőség a Szovjetunióba és a KGST-piacokra való exportnövelés. Az ő rendkívüli előrelátásának köszönhető, hogy a Richter a Szovjetunió legnagyobb gyógyszer szállítója lett.

Privatizáció, tőzsdei jelenlét

Fél évszázados tervgazdálkodás után a piacgazdaság a Richter számára is alapvető szemléletváltást igénylő kihívást jelentett. 1990-ben újból részvénytársasággá alakult, de a tulajdonjogokat az ÁVÜ gyakorolta, amelynek meghatározó befolyása érvényesült az igazgatásban. A vállalat veszteséges lett, halaszthatatlanná vált az átszervezése. A Bogsch Erik által vezetett új menedzsment reorganizációs erőfeszítéseinek köszönhetően 1993-ban a pénzügyi helyzet stabilizálódott, a vállalat terület, létszám, műszerezettség és termelési kapacitás tekintetében egyaránt fejlődésnek indult.

1994 novemberében a cég névre szóló törzsrészcévjét bevezették a Budapesti Értéktőzsdére, ahol rövid időn belül a négy legnagyobb forgalmú és kapitalizációjú részvény között szerepelt. A társaság nemzetközileg elismert, Londonban is jegyzett céggé vált. A Richter részvényei a magyar vállalatok közül elsőként kerültek tőzsdére, megelőzve többek között az OTP-t és a Molt.

Bár a háromlépcsős privatizációs program az állami tulajdonrész fokozatos csökkenését eredményezte, a Richter az egyetlen olyan hazai, mára multinacionálissá fejlődött cég, amely meg tudta őrizni függetlenségét: külföldi szakmai befektető nélkül, magyar irányítással működik.

A társaság részvényeinek árfolyama a bevezetése óta 44-szeresére emelkedett, ami nemcsak a hazai tőzsde, hanem a magyar gazdaság szempontjából is egyedülálló sikertörténet. Hosszú utat tett meg a Richter: regionális gyártóból magyarországi központú multinacionális nagyvállalattá vált, specialty pharma stratégiája következetes végrehajtásával ma Közép-Kelet-Európa egyik legnagyobb kutató-fejlesztő központjával büszkélkedhet, és globális szinten is az egyik legjelentősebb nőgyógyászati portfólióval. Mindezek az eredmények nem kis mértékben a tőzsdei jelenlétnek köszönhetők, amely egyszerre járt tőkebevonással és a komoly jelentéstételi kötelezettség révén nagy fokú átláthatósággal, ami egyben fokozott és állandó teljesítménykényszert is jelent a cég vezetői és valamennyi munkavállalója számára.

120 év – változó környezet, változatlan küldetés

2021-ben ünnepelte a Richter fennállásának 120. évfordulóját. A társaság 120 év elteltével is azt a szellemiséget tudhatja magáénak, amelyet még Richter Gedeon teremtett meg áldozatos munkájával, az emberekhez és a gyógyításhoz való hozzáállásával. Az, hogy a Richter mára multinacionális vállalattá fejlődött, sok évtizedes munka eredménye. Sikere többek között az évszázados tapasztalatokban, az értékes szaktudásban, a kiváló csapatszemélyekben, dolgozóink áldozatkészségében, elkötelezettségében rejlik, és abban, hogy nemzetközileg is versenyképes céggé tudott válni.

A járvány rövid távú hatásai a gyógyszeriparban

A pandémia, illetve a miatta bevezetett korlátozó intézkedések rövid távú negatív hatásai mind a kínálati, mind a keresleti oldalon okoztak kihívásokat.

A kínálati hatások közül a legjellemzőbbek a munkaerő biztosításának nehézségei, illetve a munkavégzés megváltozott körülményei voltak. Bár az ellátási láncokban is jelentkeztek zavarok, ezek utólag kisebbnek bizonyultak, mint amitől tartani lehetett.

A keresleti oldalon az orvos-beteg találkozások számának csökkenése, az orvoslátogatások korlátozása és a gazdasági sokk következtében – a kezdeti pánik indukálta

gyógyszerfelhalmozás után – a vásárlóerőben megfigyelhető visszaesés játszott döntő szerepet.

A világjárvány következtében kialakult rendkívüli helyzet kezelésekor üzletvitelünk bizonyította rugalmasságát, és sikerült elkerülnünk a működési zavarokat. A Richter nagyon erős alapokra építkezik: szilárd tőkehelyzetünkre, vertikálisan integrált üzleti modellünkre, erős vállalati kultúránkra támaszkodva meg tudtunk felelni ezeknek a kihívásoknak.

A Richter válaszai a Covid-19-világjárványra 2020–21-ben

A Richter elsődleges feladata a magas minőségi színvonalú, megbízható és hatékony terápiák folyamatos biztosítása a betegek számára. Ezt szem előtt tartva a válsághelyzet kialakulása óta kettős célkitűzésünk az, hogy biztosítsuk működésünk zavartalanságát, valamint ehhez is szorosan kapcsolódva védjük alkalmazottaink egészségét és jólétét. E cél érdekében, és tekintettel a Magyarország kormánya által megfogalmazott javaslatokra és járványügyi szabályokra, a Richter is számos intézkedést vezetett be a koronavírus miatti kockázatok csökkentése érdekében. A járványhelyzet folyamatos monitorozása, valamint a gyors és rugalmas reagálóképesség biztosítása érdekében saját belső operatív törzset állítottunk fel.

A megváltozott működési környezetben négy fő területre fordítunk kiemelt figyelmet: a munkatársaink egészségének védelmére, piacaink, illetve vevőink helyzetére, a belső folyamatainkra, illetve a pénzügyeinkre. Ezek mellett maradt erőnk egy ötödikre, a társadalmi felelősségvállalásra is odafigyelni.

A munkavállalók egészségének védelme

A munkavállalóink egészségének védelme mellett, hogy erkölcsi kötelességünk, a működőképességünk fenntartása szempontjából is kulcskérdés. A Richter belső operatív törzsét azzal a céllal hoztuk létre, hogy napi szinten monitorozza a járványhelyzet alakulását, és arra reagálva rendszeresen készítsen operatív szintű javaslatokat a társaság ügyvezetése számára, amellyel a dolgozók védelmét biztosítani tudja. Ennek megfelelően nagyon sok olyan óvintézkedést vezettünk be, amely biztosította, hogy minél kisebb esélyt adjunk a koronavírus terjedésének.

A belső óvintézkedéseink fő fókusza a személyes kontaktusok számának csökkentése, illetve a higiéniai előírások szigorítása. Az irodai dolgozók körében az egyik legfontosabb intézkedés a home office lehetőségének kiterjesztése volt azokon a területeken, ahol az otthoni munkavégzés mellett is biztosítani lehet a napi szintű működés zavartalanságát.

A gyártás, minőségbiztosítás vagy a logisztika zavartalan működése azonban személyes jelenlétet igényel. Az e területen dolgozó mintegy 3000 munkavállaló a Covid-járvány alatt is a Richter budapesti és vidéki telephelyein végez munkát. Az ő, valamint

az ez idő alatt is az irodáinkban dolgozó kollégáink védelmét fokozott higiéniai intézkedésekkel, belső távolságtartást szolgáló szabályokkal erősítettük. A gyógyszergyártásban amúgy is jellemző szigorú higiéniai szabályokat is fokoztuk, így az üzemi területeken kívül is gyakoribbá tettük a takarítást, valamint légtér-fertőtlenítést vezettünk be a forgalmasabb helyeken, ahova kézfertőtlenítő eszközöket is telepítettünk.

Nagy hangsúlyt helyezünk a fertőzési gócpontok kialakulásának megelőzésére. Fertőzés esetén a fertőzött azonnal karanténba kerül, a szoros kontaktok felkutatásáról, elkülönítéséről és teszteléséről pedig haladéktalanul gondoskodunk. Annak érdekében, hogy gyorsan és hatékonyan tudjuk elvégezni a kontaktkutatót, saját applikációt is kifejlesztettünk a munkavállalóink számára: ezen keresztül kell bejelenteni az igazolt fertőzéseket, illetve fertőzöttel való szoros kapcsolat esetén az elsődleges kontakti státuszt.

Amennyiben fertőzésgyanú esetén a hatósági tesztelés valamilyen akadályba ütközik, a Richter saját költségén gondoskodik arról, hogy a tesztelés mielőbb megtörténjen. A saját PCR-tesztelés bevezetése a gyártásban történő munkaszervezést is hatékonyabbá tette: míg a járvány kezdetén a különböző műszakban dolgozók elválasztásával tudtuk csökkenteni a fertőzés terjedésének esélyét, most fertőzésgyanú esetén azonnali teszteléssel tudjuk megakadályozni a gócpontok kialakulását.

A kontaktusszám csökkentése a távoli munkavégzés kiterjesztését, a meetingek, képzések online térbe terelését követelte meg, amelyben kritikus szerep jutott az IT-nak. A digitális kultúra elmélyítésében ugrásszerű változást hozott a járvány: a digitális munkavégzésre, munkafolyamatokra a szükséges eszközök biztosítása mellett minimális idő alatt át tudtunk térni. Ez annak is köszönhető, hogy már a járványt megelőzően is nagy hangsúlyt fektettünk az olyan területekre, mint például az informatikai biztonsági, az információkezelési és adatmegjelenítési, a mobilitási vagy a felhőalapú megoldások alkalmazása, de a pandémiás helyzetre tekintettel felgyorsítottuk az informatikai rendszereink fejlesztését. A járvány magyarországi megjelenését követően szinte azonnal 1200-1400 dolgozó tudott otthonról dolgozni, amit rövidesen további több száz kolléga követett. Belső online képzésekkel tettük gördülékenyebbé az átállást, amelyek során a felhasználók a lehető leggyorsabban megismerhették és használatba vehették az új eszközöket.

A bevezetett rendkívüli szabályok ismertetésében és betartatásában, illetve a munkavállalók körében a járványhelyzet miatt kezdetben kialakult bizonytalanság eloszlátásában kulcsszerepet játszott az intenzív belső kommunikáció. Munkatársainkat a vírus megjelenése óta rendszeresen tájékoztatjuk e-maileken, valamint a vállalati intraneten keresztül, de mindezek mellett olyan új eszközöket vezettünk be, mint a zárt Facebook-csoport. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy kollégáinkban fokozzuk a vírus elleni védekezés egyéni lehetőségeivel kapcsolatos tudatosságot. 2022. január 15-étől a Covid-19 elleni védettség a munkavégzés feltétele társaságunknál.

Cégünk pszichológiai segítséget is nyújt a Covid-19-járvány okozta nehézségeket nehezen feldolgozó munkavállalói számára. A Richter saját, Munkavállalói Jóléti Ala-

pítványán keresztül rendkívüli adománnyal támogatja a rászoruló családokat, illetve ezeken túlmenően a Richter véradás megszervezésével támogatta a Magyar Vértbankot.

A megváltozott munkakörülmények ellentétes hatásokat gyakoroltak a termelékenységre, ezeknek a kiértékelése, összesített hatásának megítélése csak hosszabb távon lehetséges. Míg a fluktuáció csökkenése, vagy akár a távoli munkavégzés miatt a munkába járás idejének megtakarítása is egyértelműen a termelékenység javulásának irányába hatott, a járvánnyal járó stressz, a tréningek, képzések elmaradása, a gyermekgondozással kapcsolatosan felmerült kérdések, a járvány terjedésének mérséklését szolgáló korlátozó intézkedések mind kihívás elé állították a kollégáinkat, a szervezetünket. Ezek kezelése különös figyelmet kíván a vezetői csapattól.

Vevőink

A vevőinkkel kapcsolatos hatások legfontosabbika az orvos-beteg találkozások számának csökkenése: az elmaradt orvos-beteg találkozásoknak és így az el nem látott betegségeknek hosszabb távon is lehetnek gazdasági és társadalmi hatásai, amelyek túlmutatnak egy receptfelírás elmaradásán.

Ezt tetézi a promóciós tájékoztatási tevékenység korlátozása, ami szintén a receptfelírások csökkenését okozta. A közvetlen, személyes látogatásra épülő promóciós tevékenységet a fizikai kapcsolat csökkentése érdekében gyakorlatilag minden piacon átmenetileg meg kellett szüntetni, ezeket a tevékenységeket sikeresen átirányítottuk online csatornákra.

Itt kell szót ejteni a csökkenő vásárlóerőről is, ami szintén a kereslet csökkenését hozza magával mind egyéni, mind állami szinten. Különösen élesen jelentkezett ez kiemelt piacunkon, Oroszországban, ahol a járvány okozta gazdasági zuhanást tetézik a geopolitikai feszültségek is.

Ellátási lánc

Bár a távolságtartást szolgáló intézkedések miatt ideiglenesen csökkent a termelékenységünk, ezt a hatékonyságjavító intézkedéseknek köszönhetően rövid idő alatt sikerült visszaállítanunk. A legnehezebb időszakban is minden vásárlói igénynek eleget tudtunk tenni, 2020. márciusban, a nagy felhalmozási célú felvásárlás idején is ki tudtuk szolgálni a bejövő megrendeléseket. Az év második felére pedig már elmondhatjuk, hogy a Richter 120 éves történetében nem értek még el ilyen magas szintet a legyártott volumenek és a készletek. Emellett pedig sosem szintetizáltunk és gyártottunk le olyan gyorsan új készítményt, mint a súlyos stádiumban lévő Covid-betegek kezelésére leghatékonyabbnak bizonyuló remdesivirt.

Ebben sokat segített nekünk az a vertikálisan integrált üzleti modell, amelyben a Richter már régóta hisz. Ez az üzleti modell teszi lehetővé azt, hogy a kutatás-fejlesztés,

a hatóanyag- és késztermékgyártás, valamint minden további piacra jutást megelőző fázisa a gyártási disztribúciós láncnak Magyarországon történjen, ezáltal teljes függetlenséget biztosítva külföldi forrásoktól. Mindez nélkülözhetetlen a hazai betegek stabil gyógyszerellátásának biztosítása szempontjából, és a nemzetgazdasági hozzájárulás miatt is kiemelkedő jelentőségű.

Pénzügyeink

Ami a pénzügyeinket illeti, megmutatkozott, hogy az a hagyományosan konzervatív gazdálkodás, amelyet a Richter folytat, milyen jól jön egy válságos helyzetben. Fel sem merült például, hogy ne fizetnénk osztalékot, hiszen a Richter kiszámítható pályán haladt ebben az időszakban is. Számos gyártó vállalat állt le a működéssel vagy halasztott el tervezett beruházásokat, nálunk ilyen döntések nem születtek. A fizetési fegyelem oldalán mind ez ideig nem tapasztaltunk jelentős késéseket vagy feszültségeket, bár egyes nagykereskedelmi partnereknél megmutatkozott a forgótőkére nehezedő nyomás alacsonyabb készletszintek formájában.

Társadalmi felelősségvállalás

Meggyőződésünk, hogy felelősségünk túlmutat a biztonságos magyarországi betegellátáson, illetve a vonatkozó jogi normák által szabályozott üzleti tevékenységen. Ebben a szellemben a Richter az UNICEF magyarországi leányvállalata által megfogalmazott kérésnek eleget téve informatikai eszközöket adományozott azoknak a családoknak, akik a közoktatásban bevezetett távoktatás által támasztott informatikai igényeknek nem tudtak megfelelni. 2020 áprilisában a járványhelyzetre tekintettel a Richter Egészségváros Program minden korábbi résztvevőjének, 70 kórháznak és klinikának 2-2 millió forintot, összesen 140 millió forintot adományoztunk. A Richter Igazgatósága és Felügyelő Bizottsága 2020-ban egyhavi tiszteletdíját, összesen 6 millió forintot ajánlott fel a járvány elleni küzdelemben kiemelt szerepet játszó Országos Mentőszolgálatnak, 2021-ben pedig 12 millió forintot adományozott az Áder János köztársasági elnök és felesége, Herczegh Anita által létrehozott Regőczy István Alapítványnak. Több külpiacunkon a leányvállalatainkon keresztül nyújtottunk pénzügyi támogatást egészségügyi intézményeknek.

A válság közép- és hosszú távú hatásai

A koronavírus alaposan átrajzolta a környezetünket, ezért megvizsgáltuk, hogy melyek azok a tényezők, amelyek közép- és hosszú távon is befolyásolhatják a működésünket. A következő négy fő trendet azonosítottuk:

1. *Csökkenő vásárlóerő és a finanszírozói hozzáállás változása.* A kormányzatok a válság kezelése során alaposan kiköltek, így nem lenne meglepő, ha a generikus termékek piacán az eddiginél is intenzívebb árnyomást tapasztalnánk középtávon. Ennek azonban ellentmond, hogy a válság azt is bebizonyította, hogy az ázsiai gyártóhelyekre való túlzott hagyatkozás az ellátási láncokban nem fenntartható hosszú távon. Az innovatív készítmények esetén mindazonáltal csökkenhet a befogadási hajlandóság, hiszen a kasszákat feszíti a sok kiadás. Kitorési lehetőség lehet ugyanakkor a biohasonló készítmények területe, amennyiben a hatóságok világszerte felismerik, hogy megtakarítási lehetőséget jelenthet az engedélyeztetési és a finanszírozói hozzáállás javítása e termékkör esetében.
2. *Az orvosok személyes látogatásának hiánya, és az ebből következő piaci változások.* A digitális csatornákra terelt orvoslátogatói tevékenység kedvezően hat a költség-szintre, de hosszabb távú jövője ennek még nem látható pontosan. A következő évek a fizikai és az online orvoslátogatás közötti optimális egyensúly kereséséről szólhatnak majd. Új termék bevezetése esetében a személyes jelenlét meglátásunk szerint semmiképp sem nélkülözhető.
3. *A klinikai vizsgálatok lassulása.* A klinikai vizsgálóhelyek egy része a Covid-témákkal van elfoglalva, ami önmagában okoz egy szűk keresztmetszetet. A többi vizsgálóhely pedig a járvány miatt lassuló betegbevonással szembesül, aminek következtében akadoznak a vizsgálatok. Ezen a területen is megfigyelhetően növekszik a digitális megoldások szerepe, ami a mi jövőbeni működésünkre is hatással lehet.
4. *A beszerzési-ellátási láncokban bekövetkező változások.* Sok olyan vélekedés jelent meg, hogy a koronavírus-járvány a globalizáció ellenében hat, és felerősödtek azok a korábban is jogosan hangoztatott aggályok, hogy szabad-e az európai gyógyszerellátásban ilyen mértékben hagyatkozni ázsiai gyártóhelyekre. Egy ilyen irányú átrendeződés a Richter számára mindenképpen versenyelőnyt jelent, ugyanis a mi gyártókapacitásaink Európában vannak. A legtöbb készítmény esetében saját magunk állítjuk elő a hatóanyagot és a készterméket is, kevés termék esetében kell csak házon kívüli forrásokra hagyatkoznunk. Az elmúlt időszak megmutatta, hogy nemzetbiztonsági szempontból milyen jelentősége van a Magyarországon meglévő gyógyszeripari bázisnak, amivel nehéz világgazdasági környezetben is biztosítható a hazai betegek ellátása.

Kormányzati támogatás a Covid-19 hatásainak mérséklésére

A kormányzat számos olyan intézkedést jelentett be, amelyek segítenek a hazai vállalkozásoknak a járvány miatti nehézségeket átvészelni. A Richter számára ezek közül a leghasznosabbnak azok bizonyultak, amelyek a kutatás-fejlesztési munkahelyvédelmet célozták. Ilyen a K+F-ben dolgozók bértámogatása, és itt kell megemlíteni azokat a pályázati forrásokat is, amelyek szintén segítségünkre voltak abban, hogy meg tudtuk

tartani, sőt növelni tudtuk a magas hozzáadott értékű munkahelyek számát, illetve bővíteni tudtuk az infrastruktúrát.

Ilyen nagyságrendű költségvetési élénkítés idején különös figyelmet kell szentelni az importelfolyásnak, hiszen 2018 közepe óta az állami keresletösztönzés ára a fizetési mérleg romlása. Bár kereskedelmi partnereink is jelentős fiskális lazítást hajtanak végre, fontos lenne, hogy a relatíve alacsonyabb importigényű belföldi szolgáltatószektorokra és az exportálni képes ágazatokra összpontosuljon a hazai állami keresletélénkítés. A mai helyzetben a szokásosnál is nagyobb jelentőségűek a hazai termékek forgalmát erősítő kezdeményezések, mint például a Magyar gyógyszer védjegy, illetve az azonos hatóanyagú, bioekvivalens hazai gyártású készítmények preferálása.

Projektjeink a koronavírus elleni küzdelem szolgálatában

A koronavírus elleni küzdelemből a Covid gyógyítását szolgáló K+F-projektekkel is kivesszük a részünket. Ezek egy részében az egyetemi háttérrel tudományos inputjára is támaszkodunk, illetve a kormányzat anyagi támogatására.

1. Mintegy öt hónap megfeszített munka eredményeként 2020 októberére sikeresen megoldottuk a súlyos stádiumban lévő Covid-betegek kezelésére jelenleg leghatékonyabbnak bizonyuló remdesivir hatóanyag szintézisét, illetve a készítmény gyártását is. Ez az első olyan szer, amely klinikailag igazoltan gyorsítja a betegek gyógyulását, és trendszerűen csökkenti a halálozási rátát. A még hátralévő klinikai vizsgálatok lebonyolítása nem a Richter feladata.

2. Társaságunk tagja annak a konzorciumnak is, amely a japán favipiravir hatóanyag hazai fejlesztését tűzte ki célul. Ebben a Richter a hatóanyaggyártás területén érintett.

3. 2020. áprilisban szereztük meg a bioszimiláris tocilizumab nevű hatóanyag fejlesztési, gyártási és értékesítési jogait. A tocilizumab alapvetően reumatológiai indikációban alkalmazott biológikum, de felvetődött használata a Covid-betegek kezelésére, akik a vírusfertőzés következményeképp gyulladásos tüneteket mutatnak.

4. A Richter tagja annak a konzorciumnak is, amely eredeti biotechnológiai gyógyszerfejlesztés keretében keres terápiás megoldást a Covid kezelésére. Az úgynevezett ACE2-Fc fúziós fehérje várhatóan képes lesz semlegesíteni a vírust, valamint a vírus által megfertőzött sejteket is elpusztítja az általa beindított immunválasz révén. Ez az igen korai fázisban lévő fejlesztés további preklinikai és klinikai vizsgálatokat igényel, a piaci bevezetés sikeres vizsgálatok esetén várhatóan még több év.

A fejlesztési projektjeink egyértelműen terápiafókuszúak, azaz koronavírus-fertőzés kezelésére irányulnak. Ami az oltóanyag fejlesztését, illetve gyártását illeti, a Richternek ez nem profíljára.

Összegzés

Míg a válságoknak korábban alapvetően pénzügyi gazdasági háttere volt, ez az alapvetően egészségügyi háttérű válság nagyon élesen mutatott rá arra, hogy az egészségügynek milyen óriási hatása lehet a gazdasági életre és annak szereplőire. Csekély vigasz ebben a helyzetben a gyógyszeripar számára, hogy – számos felmérés tanúsága szerint – drasztikusan megváltozott a külső imidzse a világjárvány kirobbanása óta. A szektorral kapcsolatos rossz beidegződések és előítéletek helyét egyre inkább fokozott várakozások és a kutatás-fejlesztési, illetve gyógyszerellátás terén tett erőfeszítések elismerése vette át, ennek hatására az iparág pozitív megítélése robbanásszerűen nőtt. Ezek a pozitív percepciók természetesen elsősorban a Covid elleni oltóanyag és a fertőzés kezelését lehetővé tevő fejlesztéseknek, illetve az abban részt vevő cégeknek szólnak. Ebből a munkából a Richter is kiveszi a részét, és mint érintett vállalat tisztában vagyunk ennek az állapotnak és az ezzel járó felelősségnek a kivételességével. Bár a járvány elmúltával ez a fajta halo-effektus bizonyosan fakul majd, bízunk benne, hogy hosszú távon is lehet számolni azzal a tendenciával, amelyben az egészségügyi szektor, illetve a gyógyszeripar jelentősége felértékelődik.

Felhasznált irodalom

A fejezet a Richter Gedeon Nyrt. vállalati anyagai alapján készült.